

MOGUĆNOSTI RAZVOJA TURIZMA U GRADOVIMA I OKOLICI BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

Matika, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:735663>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Ana Matika

**MOGUĆNOSTI RAZVOJA TURIZMA U GRADOVIMA I OKOLICI
BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr. sc. Mateja Petračić

Broj indeksa autora: 0621615056

Karlovac, 2020.

Ana Matika

MOGUĆNOSTI RAZVOJA TURIZMA U GRADOVIMA I OKOLICI
BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr. sc. Mateja Petračić

Matični broj indeksa: 0621615056

Karlovac, rujan 2020.

SAŽETAK

U ovom radu govorit će se o mogućnosti razvoja turizma u gradovima i okolici Bjelovarsko-bilogorske županije. Županija je zbog blage valovitosti reljefa, razmjerno rijetke naseljenosti i očuvanosti okoliša izrazito pogodna za razvoj specifičnih oblika turizma. Najveći potencijal županija vidi u većim gradovima županije, gradu Bjelovaru i gradu Daruvaru, no tu je i okolica u kojoj se kriju mnoga izletišta, vinotočja, bogatstvo flore i faune, zelene oaze i vinogradi. Turizam je vrlo složena aktivnost, koja traži mnogo znanja, strpljenja i dobre volje, ne samo sudionika turističke ponude već i cjelokupnog okruženja u kojemu se turizam stvara i razvija. Samo ta kauzalna povezanost može dati za obje strane pozitivne efekte koje treba stalno unaprjeđivati. Županija vjeruje u svoje snage koje će i dalje razvijati, te se nada da će u budućnosti doći do uspostavljanja određene ravnoteže jadranskog i kontinentalnog turizma u Republici Hrvatskoj, a time do ukupnog učinka u nacionalnom gospodarstvu.

Ključne riječi: Bjelovarsko-bilogorska županija, cikloturizam, specifični oblici turizma, seoski turizam, turistički resursi

ABSTRACT

This paper will discuss the possibility of developing tourism in the cities and surroundings of Bjelovar-Bilogora County. Due to the mild undulating relief, relatively sparse population and preservation of the environment, the county is extremely suitable for the development of specific forms of tourism. The greatest potential of the counties is seen in the larger cities of the county, the city of Bjelovar and the city of Daruvar, but there is also an area where many picnic areas, wineries, a wealth of flora and fauna, green oases and vineyards are hidden. Tourism is a very complex activity, which requires a lot of knowledge, patience and good will, not only of the participants in the tourist offer but also of the entire environment in which tourism is created and developed. Only this causal connection can give both sides positive effects that need to be constantly improved. The county believes in its strengths that will be developed in the future, and hopes that in the future a certain balance of Adriatic and continental tourism in the Republic of Croatia will be established and thus the overall effect in the national economy.

Keywords: Bjelovar-Bilogora County, cycling tourism, rural tourism, specific forms of tourism, tourist resources

SADRŽAJ

SAŽETAK

ABSTRACT

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	1
2. TEMELJNA OBILJEŽJA GRADA BJELOVARA I BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE	3
2.1. Povijesni razvoj grada Bjelovara i Bjelovarsko-bilogorske županije.....	3
2.2. Geografska i klimatska obilježja grada i okolice	5
2.3. Prometni položaj.....	6
2.4. Demografska struktura županije i grada Bjelovara	7
2.5. Gospodarske značajke	8
3. TURISTIČKI RESURSI I ATRAKCIJE GRADOVA I OKOLICE BJELOVARSKO- BILOGORSKE ŽUPANIJE	9
3.1. Prirodni resursi gradova i okolice Bjelovarsko-bilogorske županije	10
3.1.1. Geomorfološke karakteristike prostora.....	10
3.1.2. Klimatske karakteristike prostora	11
3.1.3. Vodni resursi.....	11
3.1.4. Biljni i životinjski svijet.....	12
3.1.5. Zaštićena prirodna baština	13
3.2. Društveni (Antropogeni) atraktivni faktori	15
3.2.1 Kulturno-povijesna baština.....	15
4. OSVRT NA TRENUTNU SVEUKUPNU TURISTIČKU PONUDU I MOGUĆNOSTI DALJNJEG RAZVOJA	18
4.1. Turistički promet	18
4.2. Smještajna ponuda.....	22
4.3. Značaj kontinentalnog turizma za Bjelovarsko-bilogorsku županiju	23

4.3.1 Uloga turizma u gospodarskom razvoju županije	24
4.3.2 SWOT analiza.....	25
4.3.3 Mogućnosti budućeg razvoja turizma.....	26
5. ZAKLJUČAK	30
POPIS LITERATURE.....	34
POPIS TABLICA.....	37
POPIS GRAFIKONA.....	37

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je prikaz mogućnosti razvoja turizma u gradovima i okolici Bjelovarsko-bilogorske županije.

Cilj rada je prikazati opće podatke o gradu Bjelovaru te o njegovoj okolici, analizirati turističke resurse i turističke mogućnosti, sagledati kakvo je današnje stanje u turizmu u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Na samom kraju prezentiraju se činjenice o važnosti te o daljnjem razvoju turizma.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Pri izradi završnog rada korištena je stručna literatura iz područja geografije, turizma, povijesti i ekonomije. Osim knjiga, korišteni su i časopisi, članci, radovi, internetske stranice, a noviji podaci su dobiveni putem direktnog kontakta s određenim službama te turističkim zajednicama. Metode koje su korištene su metoda istraživanja, metoda analize, metoda sinteze. Također, korištene su metode deskripcije i komparacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Završni rad podijeljen je u 5 poglavlja razrađenih u manje cjeline. Prvo poglavlje se sastoji od uvoda gdje se prikazuju predmet i cilj rada, izvori podataka i metode istraživanja, te struktura rada. U drugom poglavlju se navode osnovni podaci o Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, njena prirodno-geografska obilježja koja su itekako važna za razvoj turizma. U trećem poglavlju su navedeni i objašnjeni turistički resursi županije i grada Bjelovara, oni se u ovom poglavlju dijele na prirodne i društvene odnosno antropogene resurse. U četvrtom poglavlju pod nazivom osvrta na trenutnu sveukupnu turističku ponudu i mogućnosti daljnjeg razvoja, precizira se koji su to oblici turizma koji su prisutni na području županije, navode se i analiziraju podaci o smještaju i turističkom prometu, te se daje objašnjenje o značaju kontinentalnog turizma, te samoj turističkoj ulozi na Bjelovarskom prostoru, provodi se swot analiza, a zatim se razmatraju mogućnosti i ograničenja budućeg turističkog razvoja. Naposljetku, u petom poglavlju slijedi zaključak u kojemu je naglasak na bitnim činjenicama i spoznajama do kojih

se došlo prilikom izrade rada. Nakon zaključka slijedi popis slika, tablica, grafikona i popis literature.

2. TEMELJNA OBILJEŽJA GRADA BJELOVARA I BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

Grad Bjelovar je političko, kulturno i gospodarsko središte županije i u njemu se nalaze mnogobrojne institucije koje svojim aktivnim djelovanjem daju primjeren značaj gradu. Županija je podijeljena na pet gradova odnosno na 18 općina. Gradovi Daruvar, Čazma, Garešnica i Grubišno Polje svojim posebnostima i specifičnostima u gospodarskom i društvenom životu daju cjelovitu sliku područja Bjelovarsko-bilogorske županije.¹ U sastavu županije nalaze se i općine Berek, Dežanovac, Đulovac, Hercegovac, Ivanska, Kapela, Končanica, Nova Rača, Rovišće, Severin, Sirač, Šandrovac, Štefanje, Velika Pisanica, Veliki Grđevac, Veliko Trojstvo, Velika Trnovitica, Zrinski Topolovac u kojima se čine značajni naponi da se oživi i ojača gospodarski potencijal i obogati društveni život. Županija svake godine 8. lipnja obilježava dan Bjelovarsko-bilogorske županije, tog je dana 1871. g carskim reskriptom ukinuta varaždinska vojna granica.

2.1. Povijesni razvoj grada Bjelovara i Bjelovarsko-bilogorske županije

Povijesna i kulturna baština igraju veoma važnu ulogu u razvoju domaćeg turizma. One značajno utječu na ekonomski, a time i društveni razvoj. Područje županije obiluje bogatom povijesti i tradicijom iz vremena prije rimskog doba. Muzejski i drugi institucionalni kustoski prostori čuvaju dragocjenosti, dokaze postojanja te trajanja života na ovom području. Osnutak Bjelovarske županije sa sjedištem u Bjelovaru se prvi put spominje od 8. lipnja 1871. godine budući da je te godine carskom naredbom ukinut *Varaždinski generalat* koji je stoljećima upravljao tim područjem, otpočeo je dug proces integracije spomenutog vojnokrajiškog područja u sustav građanske Hrvatske.² U prosincu iste godine, na izborima za županijsku skupštinu, Ivan Trnski, inače krajiški pukovnik, imenovan je prvim Velikim županom novoosnovane županije, dužnost koju će obnašati do svog odlaska u Zagreb 1872. godine.³ Od 5. veljače 1875. godine prvi je put izravno definirana unutarnja teritorijalna organizacija Bjelovarske županije. Za vrijeme župovanja njezina drugog župana Ljudevita pl. Reisnera,

¹ Bjelovarsko-bilogorska županija,

<http://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija/detaljnije/zemljopisni-položaj>, (12.2.2020.)

² Slukan Altić, M., Povijest županijskog upravno-teritorijalnog

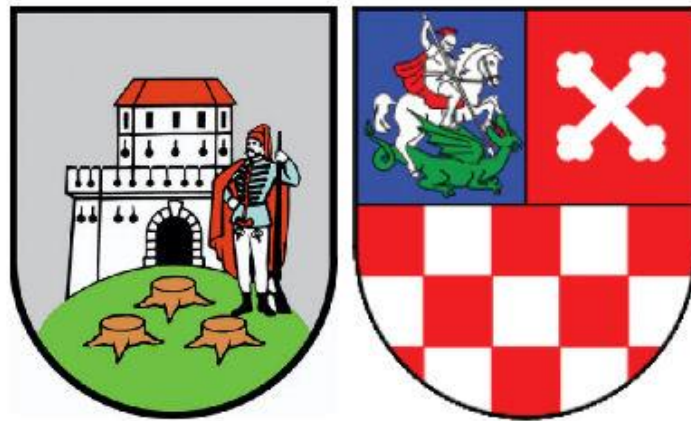
ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije, <https://hrcak.srce.hr/file/66226>, (10.3.2020.), str. 10

³ Halauš, M., Ruralno turistički potencijali izletišta „na malenom brijegu“,

<https://dr.nsk.hr/islandora/object/vguk%3A288/datastream/PDF/view>, (10.3.2020.), str. 8

županija 1872. godine dobiva svoj prvi grb (slika 1.).⁴ Na temelju Zakona o uređenju uprave i ustrojstva županija 1886. godine dolazi do spajanja Bjelovarske i Križevačke županije u jednu Bjelovarsko-križevačku.⁵ Godine 1922. nastaje prekid hrvatske tradicije u pogledu županija.⁶ Vidovdanskim ustavom, inače prvim ustavom Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, izglasanim 28. lipnja 1921. godine ukinute su županije, a država je podijeljena na 33 oblasti. Bjelovarsko-križevačka županija je jednim dijelom pripadala Osječkoj i Zagrebačkoj oblasti.⁷ Društvenim dogovorom 1974. godine dolazi do bitnijih promjena u upravno-teritorijalnom ustroju područja nekadašnje Bjelovarsko-križevačke. Ustavom Republike Hrvatske, od 30. svibnja 1990. godine, te Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj od 30. prosinca 1992. godine ponovno je uspostavljen županijski ustroj u kojem Bjelovar postaje sjedištem Bjelovarsko-bilogorske županije.⁸

Slika 1. Grb grada Bjelovara (lijevo) i grb Bjelovarsko-bilogorske županije (desno)

IZVOR: Esperanto-Bjelovar, <http://www.esperanto-bjelovar.hr/arhiva2019.html>, (27.2.2020.)

Od 1993. godine se Bjelovarsko-bilogorska nalazi među dvanaest županija u Hrvatskoj zajedno s Gradom Zagrebom. Dužnost župana Bjelovarsko-bilogorske županije u mandatu od 2013. godine obavlja gospodin Damir Bajs, dipl.iur.

⁴ Bjelovarsko-bilogorska županija, <http://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija/detaljnije/povijest>, (23.2.2020.)

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Slukan Altić, M.: op. cit., str. 29.

2.2. Geografska i klimatska obilježja grada i okolice

Bjelovarsko-bilogorska županija pripada Kontinentalnoj Hrvatskoj. Smještena je u Zapadnom peripanonskom prostoru koji se još naziva i Središnja Hrvatska. Najvećim dijelom pripada makroregiji zavale sjeverozapadne Hrvatske, a rubnim istočnim dijelom tangira i makroregiju Slavenskog gromadnog gorja.⁹ Obuhvaća prostor četiri karakteristične zemljopisne cjeline: Bilogoru (sjeverno i sjeveroistočno), rubne masive Papuka i Ravne gore (istočno), Moslavačku goru (jugozapadno), i dolinu rijeke Česme i Ilove (zapadno, središnje i južno).¹⁰ Bjelovarsko-bilogorska županija zauzima površinu od 2.640 km², što čini 7,1% Bjelovarsko-bilogorske županije i oko 4,66% površine Republike Hrvatske. Prema NUTS II¹¹ statističkoj podjeli Republike Hrvatske, županija pripada Kontinentalnoj Hrvatskoj. Na sjeveru graniči s Koprivničko-križevačkom, na sjeveroistoku s Virovitičko-podravskom, na jugoistoku s Požeško-slavonskom, na jugozapadu sa Sisačko-moslavačkom i na zapadu sa Zagrebačkom županijom. Nema područja uz državnu granicu niti granicu s nekom drugom državom. Sjedište Bjelovarsko-bilogorske županije je grad Bjelovar. Grad je smješten na južnim obroncima Bilogore, između rječica Plavnice i Bjelovacke. Zauzima površinu od 191,9 km². Nalazi se na nadmorskoj visini od oko 135 m (od 100 do 150 m) i podjednako je udaljen od Drave i Save. Koordinate su 45°55'N 16°50'E. Grad obuhvaća 31 naselje. Područje Bjelovarsko-bilogorske županije u cijelosti pripada slivu rijeke Save, odnosno slivovima njezinih brojnih pritoka: sliv rijeka Česme i Glogovnice, sliv rijeka Ilove i Pakre. Osnovno obilježje reljefne strukture županije je padinski reljef s velikim brojem brda i brežuljaka i relativno ravno područje u središnjem dijelu. Pleistocenski ravnjaci i doline rijeka Česme i Ilove zauzimaju potez od zapada, preko centralnog dijela pa do južnog ruba županije. Brdski vrhovi u granicama županije su relativno malih nadmorskih visina.¹² Županija ima povoljne prirodno geografske uvjete za

⁹ Izvješće o stanju okoliša Bjelovarsko-bilogorske županije, http://dokumenti.azo.hr/Dokumenti/IZVJESCE_O_STANJU_OKOLISA_BBZ_2007.pdf, Bjelovar, ožujak 2007., (02.1.2020.), str. 3

¹⁰ Bbz.hr, <http://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija/detaljnije/zemljopisni-polozaj>, (05.01.2020.)

¹¹ 0 NUTS regije u Hrvatskoj ili NKPJS-Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku Državnog zavoda za statistiku RH odnosi se na teritorijalnu podjelu Hrvatske za statističke potrebe, prema europskoj „Nomenklaturi prostornih jedinica za statistiku“ (NUTS – fr.: Nomenclature des unités territoriales statistiques). Strateški razvojni program Grada Grubišnog Polja 2015. – 2020., (11.1.2020.), str 17.

¹² Strateška studija o utjecaju na okoliš prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije, http://zpubbz.hr/images/uploads/2_Tekst_SPUO_PP_BBZ_v4_nakon_JR.pdf, Bjelovar, prosinac 2015., (11.12.2019.), str. 24

razvoj turizma te dobar geoprometni položaj prema najvećoj urbanoj aglomeraciji koja je ujedno i najveće turističko središte kontinentalne Hrvatske.

Područje Bjelovarsko-bilogorske županije ima srednju godišnju temperaturu zraka oko 10°C, ujedno je to i obilježje kontinentalne klime umjerenog geografskog pojasa te prema službenoj međunarodnoj klasifikaciji klime pripada tipu umjerenom tople vlažne klime, odnosno prema Köppenu Cfb klime.¹³ Srednja temperatura najtoplijeg mjeseca nije veća od 22°C dok je srednja temperatura najhladnijeg mjeseca između -3°C i 18°C. Padaline su podjednako raspoređene tijekom cijele godine. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10-12 °C, dok je srednja godišnja količina padalina 800-1000 mm.¹⁴ Ovaj prostor ima umjerenokontinentski režim padalina (više od 50 % ih je u toplom dijelu godine), a godišnja amplituda temperature viša je od 20 °C.

2.3. Prometni položaj

Grad Bjelovar i Bjelovarsko-bilogorska županija sastavni su dio šireg prostora središnje Hrvatske i ključnog čvorišta europskih i regionalnih prometnih pravaca¹⁵ (Posavskog i Podravskog koridora, te poprečnih koridora Srednja Europa-Jadran i Podunavlje-Jadran). Područje grada Bjelovara svojim položajem između šireg Panonskog prostora i metropole Zagreba nudi mogućnost njihova međusobnog povezivanja. Bjelovar i Bjelovarsko-bilogorska županija se nalaze u blizini sva četiri koridora koji prolaze kroz Republiku Hrvatsku. Na prostoru Grada Bjelovara nalaze se dvije državne ceste međusobno okomite, jedna dolazi iz Đurđevca, a druga iz Vrbovca i spajaju se na obodnom dijelu povijesne jezgre grada Bjelovara.¹⁶ Na žalost, Bjelovarsko-bilogorska županija jedna je od dvije županije u kojoj ne postoji niti jedan kilometar brze ceste ni autoputa. Pomak je posljednjih godina učinjen izgradnjom dijela autoceste od naselja Cugovec kod Vrbovca do Zagreba. Područjem Grada Bjelovara prolazi željeznička pruga Križevci-Bjelovar-Kloštar koja je od lokalnog značaja. Izgradnjom željezničke pruge Sveti Ivan Žabno-Gradec koja je puštena u promet u prosincu

¹³ Prirodno geografske značajke Bjelovarsko-bilogorske županije u funkciji razvoja turizma,

<https://hrcak.srce.hr/file/281111>, Podravina Volumen 16, broj 31, Koprivnica 2017., (16.1.2020.), str. 150

¹⁴ Prostorni plan Bjelovarsko bilogorska županije, <http://bbz.hr/images/uploads/534/zemljopisna-obiljezja.pdf>, str. 23 (02.1.2020.)

¹⁵ Slika zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije <http://bbz.hr/images/uploads/564/slika-zdravlja-bbz.pdf> str. 9

¹⁶ Procjena rizika od velikih nesreća na području Grada Bjelovara (2018.) <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2018/07/procjena-rizika-velike-nesrece-grad-bjelovar-2018.pdf> Bjelovar, 2018., (03.1.2020.), str. 34

2019. godine povećao se broj linija, te se smanjilo vrijeme putovanja od Bjelovara do Zagreba i Križevaca. Iz Bjelovara odnosno u Bjelovar dnevno prometuje petnaestak vlakova prema/iz: Zagreba, Kloštra Podravskog, Virovitice, Križevaca i Osijeka.¹⁷ S autobusnog kolodvora redovno polaze autobusi u razna prigradska naselja, susjedne gradove i općine, ali i u međunarodna odredišta prema voznom redu. Gusta i dobro uspostavljena mreža županijskih i lokalnih cesta na prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije, neovisno o njihovoj kvaliteti, preduvjet je kako ravnomjernog razvitka županije, tako i dinamiziranja gospodarskog razvoja u budućnosti.

2.4. Demografska struktura županije i grada Bjelovara

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji živi 119.743 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2011. godine), a u samom gradu Bjelovaru živi 40 276 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2011. godine).

Tablica 1. Usporedba broja stanovnika 2011 g. u odnosu na 2001

Grad	br. Stanovnika 2001. godine	br. stanovnika 2011
Bjelovar	41.869	40.276
Čazma	8.895	8.095
Daruvar	13.243	11.612
Garešnica	11.630	10.466
Grubišno polje	7.523	6.431

Izvor: Bjelovarsko-bilogorska županija,

<http://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija/detaljnije/demografska-struktura>, (8.8.2019.)

Najveći broj stanovnika evidentiran je 1991. godine, ukupno 42.066 stanovnika. Od tada, bilježi se pad broja stanovnika za oko tisuću svakih deset godina.¹⁸ Uzimajući u obzir negativne

¹⁷ Strategija razvoja grada Bjelovara 2016. - 2020. <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2017/10/strategija-razvoja-grada-bjelovara-2016-2020.pdf> Bjelovar, 2017., (03.2.2020.), str. 52

¹⁸ Strategija razvoja grada Bjelovara nacrt za javnu raspravu, https://www.bjelovar.hr/download/vazniji_dokumenti/strategija_razvoja/jr-prijedlog-nacrta-strategije-razvoja-grada-bjelovara-2016-2020.pdf Bjelovar, 2016., (16.3.2020.), str. 5

trendove demografskih pokazatelja, broj stanovnika područja grada Bjelovara i dalje će se smanjivati. Prosječna životna dob stanovnika Bjelovarsko-bilogorske županije je 42 godine, a Grada Bjelovara 41,7. U ukupnom broju stanovnika prevladavaju žene s 52,36% na razini Grada Bjelovara. U posljednjih desetak godina Grad Bjelovar ima negativan prirodni prirast stanovništva, koji se kreće u rasponu od -87 do -124. Podaci ukazuju na nepovoljnu starosnu strukturu stanovništva, koja je lošija od županijske, a karakteristična za cijelu zemlju. Gledano u okviru podataka šireg područja, stanovništvo u RH nalazi se među najstarijim nacijama u Europi. Na području Bjelovarsko-bilogorske županije živi 84,82% Hrvata, slijede Srbi s 6,31%, Česi s 5,25% i Mađari s 0,74%.¹⁹ Prema nacionalnoj strukturi, Grad Bjelovar spada u homogeno područje – 91,25% stanovništva čine Hrvati, a najveći udio u strukturi ima srpska nacionalna manjina – 4,66 %, slijede Romi s 0,73% itd.

2.5. Gospodarske značajke

Bjelovarsko-bilogorska županija je od 2014. godine u samom državnom vrhu prema rastu BDP-a. Prema posljednjim podacima koje je objavio Državni zavod za statistiku za 2015./2016. godinu Bjelovarsko-bilogorska je treća županija u Hrvatskoj po rastu BDP-a.²⁰ Prema podacima iz hrvatske gospodarske komore županija trenutno broji 1091 aktivnih obrta (2019.) a taj trend i dalje raste. Poljoprivredom se bavi 9.512 registriranih poljoprivrednih gospodarstava (2016.).²¹ Gospodarstvo Bjelovarsko-bilogorske županije tradicionalno se temelji na poljoprivredi, te prerađivačkoj industriji.²² Prvenstveno je županija poznata kao stočarski kraj. Uz navedeno, područje obiluje velikim šumskim fondom, izvorima plina, kvarcnog pijeska, nafte, gline, termalnih voda i drugim prirodnim bogatstvima.²³ Prema

¹⁹ Grad Bjelovar, (2016.), Strategija razvoja grada Bjelovara nacrt za javnu raspravu,

https://www.bjelovar.hr/download/vazniji_dokumenti/strategija_razvoja/jr-prijedlog-nacrta-strategije-razvoja-grada-bjelovara-2016-2020.pdf, str. 6

²⁰ Bbž.hr, <http://bbz.hr/vijesti/detaljnije/bjelovarsko-bilogorska-zupanija-treca-u-hrvatskoj-po-rastu-bdp-a>, (11.3.2020.)

²¹ Državni zavod za statistiku, Struktura poljoprivrednih gospodarstava, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/results.asp?pString=Poljoprivreda&pSearchString=%Poljoprivreda%>, (11.3.2020.)

²² www.hgk.hr <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-bjelovar/gospodarstvo-bjelovarsko-bilogorske-zupanije>, (12.3.2020.)

²³ Lončar N. - Prirodnogeografske značajke Bjelovarsko-bilogorske županije, <https://hrcak.srce.hr/file/281111> str. 150

posljednjem popisu 2011. godine na oko 84 811 ha površine 21% stanovništva bavi se poljoprivrednom²⁴ a glavna grana gospodarstva je prerađivačka industrija, odnosno prehrambena. Županija je poznata po uzgoju i preradi brojnih vrsta slatkovodnih riba. Turiste već godinama privlače mnogobrojni ribnjaci i čiste rijeke, stoga ne čudi činjenica da se ta lovišta ubrajaju među najkvalitetnija u Hrvatskoj. Od ostalih prerađivačkih industrija valja istaknuti drvnu, jednu od glavnih gospodarskih grana županije.

3. TURISTIČKI RESURSI I ATRAKCIJE GRADOVA I OKOLICE BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

U turističke resurse grada Bjelovara i okolice ubrajamo prirodne i antropogene resurse. „Turistička resursno-atraksijska osnova kojom neka teritorijalno-administrativna jedinica

²⁴ Ibid.

(grad, općina, županija) raspolaže predstavlja svojevrsnu „turističku sirovinu“ odnosno ishodište za kreiranje različitih sustava mogućih turističkih iskustava i/ili doživljaja koje je na tom području moguće ponuditi različitim potrošačkim segmentima.“²⁵

3.1. Prirodni resursi gradova i okolice Bjelovarsko-bilogorske županije

Prirodni (biotropni) turistički resursi se smatraju vodećim faktorima turističke ponude i oni igraju važnu ulogu prilikom planiranja turističkog razvoja i dizajniranja turističkog proizvoda. Pored osnovnih vrsta prirodnih turističkih resursa (geomorfološki, klimatski, hidrografski, biogeografski, zaštićena prirodna baština) također postoje i mnoge podvrste prirodnih resursa.

3.1.1. Geomorfološke karakteristike prostora

Geomorfološki resursi se mogu definirati kao sve reljefne raznolikosti i bogatstva površinskih i podzemnih oblika zemlje nastalih kao rezultat djelovanja endogenih (unutrašnjih) i egzogenih (vanjskih) sila, procesa, klime i čovjeka. U njih se ubrajaju: planine, pećine, špilje, jame, vodopadi, krški oblici i sl. Geološka građa Bjelovarsko-bilogorske županije odlikuje se poglavito po podjeli na četiri prepoznatljiva dijela Bilogora na sjeveru i sjeveroistoku županije u kojem se prostoru razvio Bjelovar kao regionalno središte, Papuk i Ravna gora na istoku županije s Daruvarom, Moslavačka gora na jugozapadnom dijelu županije, te dolina Česme i Ilove koja obuhvaća zapadne, centralne i južne dijelove županije.²⁶ Iako se područje Bjelovarsko-bilogorske Županije ne odlikuje velikim visinama, postoji mnogo uzvisina, čak i u nižim predjelima, s kojih se pruža zanimljiv vidik. Gorje je relativno nisko a planinarske staze su uglavnom šumovite i blage stoga ne predstavljaju velik izazov pasioniranim planinarima ali su zato pogodne za duga pješaćenja i opušten boravak u prirodi. Županija je zbog blage valovitosti reljefa, razmjerno rijetke naseljenosti i očuvanosti okoliša izrazito pogodna za razvoj cikloturizma te spada među hrvatske županije s dobro razvijenom mrežom

²⁵ Kunst, I. Razvoj turizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije: stanje, ograničenja i kako ih prevladati, <https://hrcak.srce.hr/91568>, Zagreb, 2014., (14.3.2020.), str. 91

²⁶ Klarić, Z., Kunst I., Akcijski plan uspostave cjelovitog sustava pješćkih, biciklističkih i jahačkih ruta na području Bbž, http://www.tzbbz.hr/images/uploads/783/biciklisticke_pjesacke_i_konjicke_staze_bbz4.pdf, (16.3.2020.), str. 16

obilježenih biciklističkih ruta koje pokrivaju sve dijelove županije²⁷. Radi se o reljefno najpogodnijem prostoru Hrvatske uz Istru za rekreativno korištenje bicikala.²⁸ Takvo reljefno područje pogodno je i za brdski biciklizam jer ima gustu mrežu šumskih cesta i kolskih puteva na cijelom prostoru.

3.1.2. Klimatske karakteristike prostora

Klima Bjelovarsko-bilogorske županije je umjereno kontinentalnih obilježja, srednja godišnja temperatura zraka kreće se od 10-12°C, zime nisu prehladne, a ljeta su uglavnom topla. Padaline su ravnomjerno raspoređene tijekom cijele godine. Samim time klima omogućava boravak na otvorenom većim dijelom godine.

3.1.3. Vodni resursi

Kroz županiju protječe nekoliko većih rijeka, glavni vodotoci županije su Česma i Ilova tu su još i Glogovnica, Pakra i Toplica te njihovi pritoci. Navedene rijeke nisu povoljne za aktivnosti na vodi, ali su u njihovim slivovima brojne vode stajačice.

Specifične vodene površine, odnosno umjetno iskopani sportski ribnjaci u svrhu razvoja ribolovnog turizma, glavni su adut Bjelovarsko-bilogorske županije i njenog ribolovnog turizma. Vode u ovoj županiji obiluju šaranima i amurima. Za potrebe sportsko–rekreativnih ribolovnih aktivnosti iskopano je i uređeno 39 ribnjaka. Površina koju ti ribnjaci zauzimaju je oko 40 ha. U posebne vodne resurse spadaju mineralno-termalna vrela i vode geotermičkog porijekla. U županiji se nalazi nekoliko termalnih vodenih izvora. Prvi početci turističke valorizacije prirodnih resursa Bjelovarsko-bilogorske županije vežu se uz korištenje termalnih izvora. Najveći Izvori termalne vode i ljekovito blato koriste se u specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju Daruvarske toplice koja je glavni subjekt zdravstvenog turizma na području županije dok se za masovni turizam (kupanje), termalni izvori koriste u termalnom

²⁷ Ibid. str. 43

²⁸ Kos, G., Klarić, Z., Feletar, P., Model vođenja cikloturističkih ruta na primjeru Bjelovarsko-bilogorske županije, Podravina Volumen 13, broj 26, Str. 76 – 98, Koprivnica 2014., <https://hrcak.srce.hr/file/194151>, (14.3.2020.), str. 86

vodenom parku Aquae Balissae s temperaturom između 38 i 42 °C. Izbijanje termalne vode zabilježeno je i u Siraču i Velikoj Cigleni, no nije turistički valorizirano.

3.1.4. Biljni i životinjski svijet

Bjelovarsko-bilogorska županija je ruralni prostor u kojem se neki dijelovi mogu smatrati gotovo netaknutom prirodom s bogatim staništima brojnih životinjskih vrsta, stoga ne čudi podatak da je županija jedna od najvećih na prostoru Republike u lovnom, ali i ribolovnom turizmu. Prirodna vegetacija županije dobro je očuvana, šumske zajednice prevladavaju u višim predjelima, oranice, livade i pašnjaci na padinama i u nizinama, dok je u nacionalnim razmjerima županija prepoznatljiva po vinarstvu na području Daruvara i Moslavačke gore.

Županija posjeduje velike šumske površine, šume pokrivaju 95 455 ha, što predstavlja 36% šumovitosti županije. Smještajno gledano, šume u županiji najzastupljenije su na okolnom gorju i pobrđu Bilogore, Papuka i Moslavačke Gore. Šumarstvo na području županije predstavlja značajnu gospodarsku djelatnost koja prema obujmu i kvaliteti šumskog fonda zadovoljava potrebe postojeće drvne industrije i omogućuje njen, kao i vlastiti daljnji razvoj. U naslovu časopisa Hrvatskih šuma navedeno je da „turizam i šumarstvo mogu i moraju skupa“²⁹ i to je zaista tako. Osim što se šuma koristi za različite gospodarske i proizvodne svrhe, potrebno je pronaći i drugačije načine njene namjene te je iskoristiti kao izvor općekorisnih funkcija. Primjerice, sam lov se temelji na odgovornom i održivom principu razvoja, imajući na umu prirodne zakone i funkcioniranje biocenoze u cjelini.³⁰ Županija je poznata po lovnom turizmu. Ukupno je 15 državnih lovišta, 3 uzgajališta divljači, 3 lovačke kuće i 43 zajednička lovišta. Kako bi se takav turizam i dalje razvijao nužno je kvalitetno upravljanje lovnim fondom. Osim za lov, šume se na ovom području koriste i za jahanje te biciklističku rekreaciju. Planinarske staze su te koje su na ovom prostoru uglavnom šumovite, pogodne su za duga pješaćenja, rekreaciju i opušten boravak u prirodi. Ribolovni turizam je u uskoj vezi s lovnim turizmom, gdje prirodnu i materijalnu osnovu za ribolov čine vodene površine (rijeke, potoci, ribnjaci, športski ribnjaci, jezera), uređenost ribolovnih lokacija, te izgrađenost infrastrukture i objekata (kućica, koliba, restorana). Specifične vodene površine, odnosno umjetno iskopani športski ribnjaci u svrhu razvoja ribolovnog turizma, glavni su adut

²⁹ Vincenc, G. „Turizam i šumarstvo mogu i moraju skupa“, Hrvatske šume, Zagreb, 2017., Br. 247/248, god. XXI. Str. 34-36, 1999. Hrvatske šume broj 247/248, srpanj/kolovoz 2017, (20.2.2020.)

³⁰ Lovački savez Bjelovarsko-bilogorske županije https://www.lsbz.hr/?page_id=21, (21.02.2020.)

Bjelovarsko-bilogorske županije i njenog ribolovnog turizma. Ribnjaci zauzimaju oko 3181 hektara što je iznimno velika površina te ju to čini najbogatijom ovim privrednim resursom u Hrvatskoj. S velikom površinom pod ribnjacima, prirodno je da su slivna područja županije ujedno i značajno stanište ptica. Zaljubljenici u promatranje ptica (birdwatching) u tome mogu uživati tijekom cijele godine, naime ptice su najaktivnije u proljeće, jesen i zimu, dakle za vrijeme turističkog zatišja stoga se u županiji provode cjelogodišnji programi foto-lova uz stručno vodstvo, što je pravi turistički užitek.

Iz svega navedenog se može zaključiti da županija turistima nudi razne aktivnosti i odmor u prirodi. Posjetitelji ove županije mogu svoje slobodno vrijeme iskoristiti za opuštanje i rekreaciju. U budućnosti bi svakako trebalo poraditi na samoj turističkoj ponudi tako da se turistima uz svu trenutnu ponudu omoguće i nešto modernije, pomalo avanturističke sportsko rekreativne aktivnosti koje bi privukle na posjet i mlađe populacije te sve one koje su željni zabave, adrenalina, izazova ili ekstremnih aktivnosti bez obzira na dob. To bi bile aktivnosti poput paintballa, streličarstva i sl. Također mogle bi se izgraditi i neke vrste poligona, zidovi za penjanje, adrenalinski park i sl. no pritom je potrebno voditi računa o očuvanju prirode i okoliša.

3.1.5. Zaštićena prirodna baština

Zaštićenom prirodnom baštinom smatraju se dijelovi prirode koji su na osnovi posebnog zakona proglašeni zaštićenima. Također, u ovu vrstu turističkih atrakcija spadaju i potencijalne turističke atrakcije, dakle dijelovi prirode koji imaju atribute za takvo proglašenje. Pregled prirode baštine pod zaštitom pokazuje da se uglavnom radi o manje strožim oblicima zaštite koji nisu prepoznati kao svojevrsan brend na turističkom tržištu, kao što su to nacionalni parkovi te, donekle, parkovi prirode.

Prirodnu baštinu kao dio atrakcijske osnove u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji čini pet zaštićenih područja, a to su: Spomenik prirode *Stablo ginka*, Regionalni park *Moslavačka gora*, Zaštitna šuma *Krndija-Turski potok*, Zaštitna šuma *Garić grad* te Ekološka mreža Bjelovarsko-bilogorske županije.

Stablo ginka

Ginkgo biloba L. je listopadno stablo porijeklom iz Kine, Japana i Koreje, a u Europu je prenesen 1840. godine. Drvo je posađeno u parku grofa Antuna Jankovića ispred južnog ulaza u istoimeni dvorac u Daruvaru oko 1777. godine. Budući da se ispred dvorca nalaze i muško i žensko stablo, zaštićen je samo stariji muški primjerak. Treba naglasiti i to da je to drugo najstarije stablo u Europi. Smatra se spomenikom parkovne arhitekture a zaštita je proglašena 04.10.1967. godine.

Park prirode Moslavačka gora

Prvi hrvatski Regionalni park (2. lipnja 2011.) . Obuhvaća područje površine 15 111,32 ha. Omeđena je rijekama Česmom, Lonjom i Ilovom. Nije prostorno velika i visoka, ali je karakteristična zbog svoje geološke raznolikosti, kulturno-povijesnih znamenitosti te očuvanih potočnih dolina. Šume su vrlo bogate različitom florom i faunom. Zbog svega navedenog upravo to područje ima izražene mogućnosti za razvoj rekreacijskog, znanstveno-edukativnog, kulturnog i ekoturizma.

Zaštitna šuma Krndija-Turski potok, Zaštitna šuma Garić grad

Prema namjeni šume se svrstavaju u 3 skupine, jedna od tih skupina je zaštitna šuma, one služe kao zaštita zemljišta od erozije, vodnih tokova, naselja, gospodarskih i drugih objekata. Županijska skupština Bjelovarsko-bilogorske županije je na inicijativu Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Bjelovarsko-bilogorske županije donijela odluku o proglašenju zaštitne šume za zaštitu objekata "Krndija-Turski potok" s ciljem održavanja i zaštite spomenika kule "Stupčanica". *Garić grad* ili stari grad Garić je uz Medvedgrad jedan od najstarijih srednjovjekovnih hrvatskih utvrđenih gradova u sjevernoj Hrvatskoj. Predstavlja važnu kulturno-povijesnu baštinu ovog kraja, a nalazi se usred Moslavačke gore blizu Podgarića. Prostor oko zidina Hrvatske šume su izdvojile u zaseban odsjek s ograničenim gospodarenjem. Park-šume su vrlo važne u turizmu jer služe za rekreaciju i za pobuđivanje zanimanja posjetitelja za prirodu. Najposjećenije park-šume ovog područja su Julijeva šuma (Papuk i Ravna gora); Kamenitovac (Bilogora), Bedenik (dolina Česme i Ilove), Rimski šuma i Vranjevina (šuma od posebnog interesa).

Ekološka mreža Bjelovarsko-bilogorske županije

Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Na području županije je ukupno 18 NATURA 2000 područja no treba izdvojiti da njih 15 pripada divljim svojstama i stanišnim tipovima (tzv. POVS³¹ područja) a ostala 3 su namijenjena za ptice (POP područja³²). Ukupna površina NATURE 2000 na području županije iznosi 147.744,1 ha, što čini 55,68% udjela od ukupne površine županije.

3.2. Društveni (antropogeni) atraktivni faktori

Društveni atraktivni faktori u funkciji turizma su brojni. Prema Kušenovoj klasifikaciji u društvene atraktivne faktore ubrajaju se zaštićena kulturno-povijesna baština, kultura života i rada, znamenite osobe i povijesni događaji, manifestacije, kulturne i vjerske ustanove, prirodna lječilišta, sportsko-rekreacijske građevine i tereni, turističke staze putovi i ceste. U idućem poglavlju će biti definiran pojam kulturno povijesne baštine uz to navest će se neke važne kulturne znamenitosti i objekti, ostali atraktivni faktori će se, obzirom da su zaista brojni i to bi prelazilo opsege ovog rada, samo spomenuti u narednim dijelovima rada .

3.2.1 Kulturno-povijesna baština

Pojam kulturne baštine je širok i kompleksan. Uvriježena je podjela³³ na nematerijalnu i materijalnu. Materijalna se dijeli na pokretnu i nepokretnu a svaka od tih kategorija ima i potkategorije. Najjednostavnije se može objasniti na način da je to nešto što jednu destinaciju čini drugačijom od ostalih. Nositelj je identiteta određene ljudske zajednice te istovremeno dokazuje i povijesno postojanje pojedinih ljudskih zajednica na određenom prostoru

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji nalaze se brojna prapovijesna, antička i srednjovjekovna nalazišta, spomenici kulture, sakralni spomenici i etno-spomenici, no nisu svi jednako turistički valorizirani.³⁴ Kraj je bogat i nematerijalnom kulturnom baštinom raznih oblika te raznolikim pojavnim oblicima duhovnog stvaralaštva, koji se prenose predajom ili na drugi način. Evidentirano je ukupno 550 kulturnih dobara za potrebe Prostornog plana županije. Na žalost,

³¹ POVS područja-Područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove

³² POP područja-Područja očuvanja značajnih za ptice

³³ Podjela navedena u dokumentu „Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine republike hrvatske za razdoblje 2011.–2015.“, www.min-kulture.hr, (02.03.2020.)

³⁴ Četković S., Ruralni turizam Bjelovarsko-bilogorske županije <https://hrcak.srce.hr/file/343016>, (18.02.2020.)

većini kulturnih dobara prijete ugroza zbog neodgovarajuće zaštite te su time izložena daljnjem propadanju a neka još uvijek nisu dovoljno istražena. Potrebno je stvoriti povoljne uvjete za opstanak kulturnih dobara u ruralnim cjelinama jer im prijete neprimjereni urbani razvoj. Turistima koji su u posjeti u ovim destinacijama županije kulturni resursi još uvijek predstavljaju usputni interes, to se posebno odnosi na resurse lokalnog karaktera koji datiraju iz 17. i 18. st.. U turističku ponudu uvršteni su Garić grad, spomen obilježje u šumi Lug i spomen područje Barutana, poznati dvorci važni za turizam dvorac dioš i dvorac Janković, poznate crkve te dva svetišta.

Sam grad Bjelovar je poznat po svojoj specifičnoj planskoj strukturi. Središnji gradski trg s parkom, Trg Eugena Kvaternika kao sjecište nekadašnjih glavnih prometnih komunikacija do danas je zadržao reprezentativan izgled.³⁵ Osim kipova zaštitnika sv. Terezije Avilske, sv. Jurja, sv. Jelene Križarice i sv. Ivana Nepomuka podignutih 1777. i 1778. godine te glazbenog paviljona iz 1943. godine, središnji gradski park krasi četrdesetak različitih domaćih i stranih biljnih vrsta, te arhitektonski spomenici iz prošlih razdoblja.³⁶

Slika 2. Trg Eugena Kvaternika

Izvor: turizam-bilogorabjelovar.com.hr <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/> (12.02.2020.)

³⁵ Bjelovar.hr <https://www.bjelovar.hr/o-bjelovaru/znamenitosti/> (14.02. 2020.)

³⁶ Ibid. (14.02. 2020.)

Katedrala sv. Terezije Avilske u Bjelovaru sagrađena je 1770. godine u baroknom stilu. Nalazi se u središtu grada Bjelovara na Trgu Eugena Kvaternika. Postala je katedralom 2009. godine, do tada je bila župna crkva. Crkva je nazvana po sv. Tereziji Avilskoj, španjolskoj svetici i crkvenoj naučiteljici, svetici zaštitnici austrijske carice Marije Terezije, koja je osnovala Bjelovar 1756. godine.³⁷

Slika 3. Bjelovarska katedrala

IZVOR: Bjelovarsko-križevačka biskupija – Službeni portal, <https://biskupija-bk.hr/katedrala-sv-terezije-avilske/>, (18.02.2020.)

Najstarija crkva u županiji je Crkva sv. Marije Magdalene u Čazmi, koja je uz Zagrebačku katedralu najveći spomenik arhitekture kasnog srednjeg vijeka na prostoru sjeverne Hrvatske.

³⁷ tzbz.hr <http://www.tzbz.hr/turisticka-ponuda/bjelovar/katedrala-sv.-terezije-avilske-u-bjelovaru> (18.02.2020.)

4. OSVRT NA TRENUTNU SVEUKUPNU TURISTIČKU PONUDU I MOGUĆNOSTI DALJNJEG RAZVOJA

U ovom poglavlju će biti prikazano trenutno stanje sveukupne turističke ponude kroz pregled turističkog prometa te prikaza smještajne ponude od početka intenzivnijeg razvoja turizma na bjelovarskom području pa sve do danas. Doći će se do zaključka po čemu se Bjelovarsko-bilogorska razlikuje od ostalih županija u razvoju turizma. Istaknut će se i važnost samog turizma za grad Bjelovar i okolicu, te će biti navedene slabosti i prijetnje na kojima bi županija trebala poraditi kako bi se turizam u budućnosti mogao i dalje razvijati.

4.1. Turistički promet

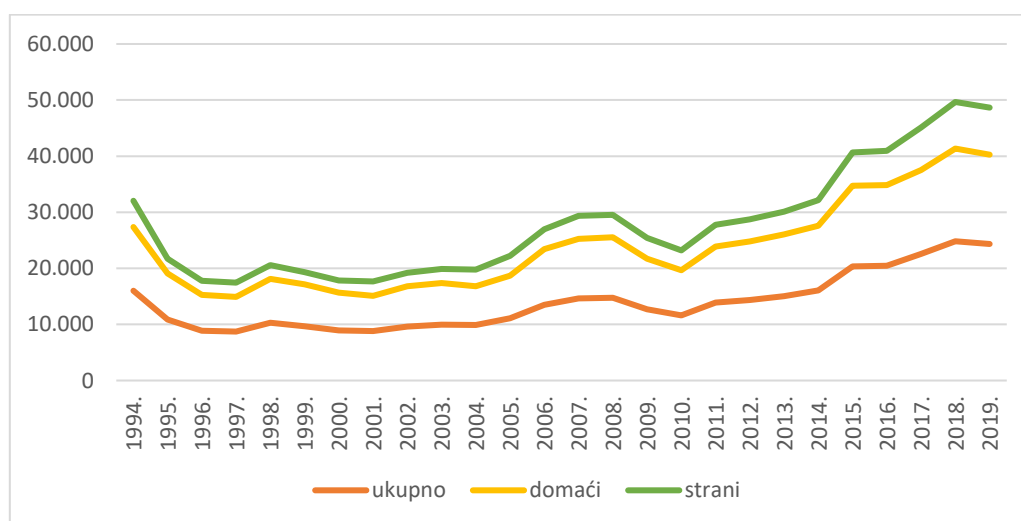
Donedavno županija nije imala gotovo niti jedan turistički proizvod. Tek od druge polovice 20. stoljeća počinje intenzivniji turistički razvoj. Znatnije ulaganje u kontinentalni turizam pokrenuto je postupkom donošenja Turističkog master plana 2009. godine. Turističkim master planom instituta za turizam po prvi puta su pobrojani svi potencijali za razvoj turizma te su navedeni opći ciljevi koji se ulaganjima u turizam žele postići do 2020. godine.

Bjelovar je jedan od najmlađih gradova u Hrvatskoj. Njegovu okolicu čine prekrasni vidici, vinorodni brjegovi, seoske i vinske ceste, poljoprivredna gospodarstva, vinarije i izletišta. Očuvana priroda je najveći potencijal županije i na tome se želi graditi turistička vizija. Turisti cijene ovakve destinacije jer su odlične za bijeg od svakodnevice, stresa i gradske buke. Većina turističkih dolazaka spada na dolaske koji su ostvareni kroz jednodnevne izlete posebno na agroturizmima i izletištima. Ovdje je dobro navesti i primjer posjetitelja Božićne priče obitelji Salaj, Bjelovarskog sajma, brojnih manifestacija i slično, a radi se o sveukupno više od 500

tisuća jednodnevnih gostiju koji se ne bilježe niti u jednoj službenoj statistici ali su itekako važni za županiju i čine velik dio turističkog prometa i potrošnje. Županija bilježi najviše posjeta turista iz Zagreba ali i iz mnogih drugih gradova Hrvatske i Europe. Ne postoji statistika koja bilježi motive dolaska stranih turista no ipak može se zaključiti da su elementi ponude ti koji utječu na izbor dolaska turista u županiju to su: cikloturizam, konjički turizam, eno-gastro turizam, wellness/zdravstveni turizam, kulturni turizam, te lov i ribolov. Navedeni oblici turizma ključni su proizvodi turizma Bjelovarsko-bilogorske županije a time i glavni motiv dolazaka u destinaciju.

Turizam na ovom području od samih početaka ulaganja u turizam doživljava razne oscilacije no brojke su posljednjih nekoliko godina u konstantnom rastu. Idući podaci prema kojima će se provesti analiza dobiveni su od Državnog zavoda za statistiku i Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije. Podaci koji će se razmatrati odnose se na dolaske domaćih i stranih turista od samih početaka intenzivnijeg ulaganja turizam pa sve do 2017., 2018. i 2019.g kada je on u konstantnom porastu, nakon toga će se analizirati podaci o noćenju i smještaju.

Grafikon 1. Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima u periodu od 1994. do 2019.

IZVOR: Interni podaci Državnog zavoda za statistiku na adresi <https://www.dzs.hr/>

(12.2.2020.)

Na grafu je vidljivo da krivulja već u samom početku prikazuje pad broja dolazaka turista. Turizam se u tim godinama suočavao s posljedicama rata, no budući da je turizam dinamična

ali i osjetljiva pojava³⁸ sasvim je jasno da je neko vrijeme morao prolaziti kroz tzv. proces oporavka. Tijekom 1997. dolazi do blagog rasta u broj dolazaka. U godinama prije 2008. primjetna je stagnacija i blagi rast. Značajan pad zabilježen je u godinama nakon 2008. kada je kriza zahvatila cijeli svijet pa se tako odrazila i na hrvatski turizam. Nakon ponovnog perioda oporavka odnosno izlaska iz šestogodišnje krize turistički promet je od 2015. godine iznova u neprestanom porastu.

Tablica 2. Turistički promet 2017. u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

	Dolasci	Noćenja
Domaći turisti	17.186	58.428
Strani turisti	7.789	21.983
Ukupno	24.975	80.411

Izvor: : Interni podaci Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije (11.9.2019.)

Turistički promet na području Bjelovarsko-bilogorske županije prilično je ravnomjerno raspoređen tijekom cijele godine. Županija je podijeljena na regije, svaka turistička zajednica za sebe bilježi svoj turistički promet te se zatim sve skupa uspoređuje i analizira u glavnoj županijskoj turističkoj zajednici. U županiji je od 1. siječnja do 31. prosinca 2017. godine ostvareno 24.975 turističkih dolazaka i 80.411 noćenja (prema službenim podacima eVisitora). U 2016. godini je započela upotreba informacijskog sustava eVisitora u koji vlasnici objekata sami unose podatke o gostima. U ukupnom prometu u 2017. godini dominiraju domaći gosti s ostvarenih 17.186 dolazaka i 58.428 noćenja, strani gosti ostvarili su 7.789 dolazaka i 21.983 noćenja. To su redom gosti iz Njemačke, zatim Italije i Slovenije. U rujnu 2017. je ostvaren rekordan broj noćenja ikad, odnosno od samog osnutka turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije. Najviše dolazaka je bilo na prostoru Daruvara, turistička zajednica Daruvar-Papuk zabilježila je ukupno 12.447 dolazaka i 49.779 noćenja što je udio od 50 % ukupnih dolazaka te 62 % noćenja u županiji.

³⁸ Ban, I., Borković-Vrtiprah, V., Položaj Hrvatske na europskom turističkom tržištu <https://hrcak.srce.hr/file/268534> str. 211 (10.9.2019.)

Tablica 3. Turistički promet 2018./ 2019. g u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

	2018. godina		2019. godina	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Domaći turisti	20.752	72.428	19,398	71,761
Strani turisti	8.933	30.087	9,234	30,624
Ukupno	29.685	102.515	28.632	102.358

Izvor: Interni podaci Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije (11.9.2019.)

Godine 2018. ostvareno je sveukupno 29.685 dolazaka i 102.515 noćenja. U dolasku ponovno prednjače domaći gosti s ostvarenih 72.428 noćenja i 20.752 dolazaka. Strani gosti su ostvarili 8.933 dolazaka i 30.087 noćenja što je povećanje za 15% u dolascima i 37% u noćenjima stranih turista u odnosu na 2017. godinu. Najviše stranih turista dolazilo je iz Italije zatim Njemačke, Srbije i Slovenije. Područje Daruvara ponovno prednjači u udjelu ukupnog prometa. Turisti posjećuju područje Daruvar-Papuk ponajviše radi zdravstvenog oporavka (rehabilitacije) u Daruvarskim toplicama te u hotelu Termal s dependansom Arcadia, radi sudjelovanja u raznim događanjima, turizmu vina, lovu, ribolovu i drugim aktivnostima u prirodi.

Turizam je u 2019. po porastu noćenja na 4. mjestu u Hrvatskoj. Ostvareno je ukupno 102.358 noćenja i 28.632 dolazaka, međutim, može se primijetiti blagi pad u broju ukupnih dolazaka u 2019. godini u odnosu na prethodnu 2018. godinu. Ta razlika u brojkama je sasvim normalna pojava, jer nije realno očekivati da će se trend rasta koji se dogodio od 2016. godine do 2018. godine nastaviti u sličnom intenzitetu. S obzirom na to da se radi o kontinentalnoj destinaciji koja nije u blizini mora, taj broj je itekako prihvatljiv. Usto, primjetan je i porast stranih turista u 2019. godini, radi se o porastu od 3% u dolascima i 2% u noćenjima što je za županiju veoma zadovoljavajući podatak. Kada se usporede podaci domaćih gostiju može se zaključiti da je 2019. godine ostvaren gotovo jednak broj noćenja kao i 2018., ali s padom dolazaka od 7% što ukazuje na to da se domaći turisti u 2019. u prosjeku zadržavaju duže u županiji.

Svi ovi rezultati pokazuju dokaz sveukupnog uspješnog rada Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije, ali i sinergije između javnog i privatnog sektora.). Ipak, županija bi u budućnosti morala poraditi na turistički proizvodima, stimulirati razvoj i povećati konkurentsku prednost a time će i sama turistička potražnja biti veća.

4.2. Smještajna ponuda

Smještajni kapaciteti spadaju u komponentu turističke ponude. Turistička ponuda ovisi o turističkoj potražnji i obrnuto. Pri tome se ne misli samo na komponentu smještajnih objekata već općenito o svim segmentima i u turističkoj ponudi i u turističkoj potražnji. Nužno je naglasiti da ne utječe samo broj smještajnih objekata na turističku potražnju i ostvarene dolaske i noćenja, već i cjelokupna ponuda tj. kultura, zabava, atraktivnosti, gastronomija, prometna povezanost i ostalo. Smještajni kapaciteti obuhvaćaju različite jedinice za pružanje osnovnih ugostiteljskih usluga smještaja turista. Dije se na osnovne i komplementarne što ovisi o tehničkim karakteristikama i razini opremljenosti. Smještajnu ponudu Bjelovarsko-bilogorske županije karakterizira malen broj objekata svega 96 smještajnih objekata i 1507 postelja, izrazito je neravnomjerna prostorna disperzija kvalitetnijih smještajnih kapaciteta.³⁹

Tablica 4. Ukupni dolasci, noćenja i ukupan broj turista u smještajnim objektima u 2016.

Vrsta objekta	Dolasci ukupno	Noćenja ukupno	Broj turista ukupno
Objekti u domaćinstvu	1.983	6.745	1.982
Hoteli	2.505	6.161	2.505
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste-skupina kampovi)	1.100	428	1.100
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	856	2.639	856

Izvor: Interni podaci Turističke zajednice Bilogora-Bjelovar na adresi <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/> (8.8.2019.)

Tablica 5. Ukupni dolasci, noćenja i ukupan broj turista u smještajnim objektima u 2018.

Vrsta objekta	Dolasci ukupno	Noćenja ukupno	Broj turista ukupno
Objekti u domaćinstvu	4.315	15.919	4.320
Hoteli	2.701	6.013	2.701
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste-skupina kampovi)	1.016	2.054	1.017
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	703	1.781	705
Ostalo	599	1.595	599

³⁹ Turistički master plan Bjelovarsko bilogorske županije, <http://rerabbz.hr/images/dokumenti/925/turisticki-master-plan-bbz.pdf> Zagreb, 2009., str. 39 (7.09.2019.)

Izvor: Interni podaci Turističke zajednice Bilogora-Bjelovar na adresi <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/> (8.8.2019.)

Prema statističkim podacima turističke zajednice Bjelovarsko bilogorske županije – najviše smještajnih kapaciteta spada u kategoriju objekata u domaćinstvu, zatim slijede objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu) a nakon njih slijede hoteli, sobe za iznajmljivanje, prenoćišta, hosteli te druge vrste smještajnih kapaciteta. Sve je veća popularnost županije u vidu izletničkog turizma. S obzirom na posjećenost smještanih objekata u seljačkom domaćinstvu te općenito objekata u domaćinstvu može se konstatirati da turisti najčešće odlaze u ruralne krajeve kako bi izbjegli svakodnevnu gradsku gužvu te uživali u očuvanoj prirodi. U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji postoje hoteli s najviše 3*. Sveukupno županija ima 6 hotela od kojih se 3 nalazi u Daruvaru, i primjećuje se da je izrazito velik udio onih koji borave u njima. Preciznije, radi se o hotelima koji broje najveće posjete i noćenja turista, dio tih turista su osobe koje odlaze u Daruvarске toplice zbog zdravstvenih razloga, točnije, upućene su na oporavak ili liječenje od strane HZZO-a. Činjenica je da će se postojeća razina potražnje za zdravstveno-lječilišnim i/ili spa/wellness uslugama povećavati te bi u budućnosti valjalo razmišljati o potrebi proširenja postojećih smještajnih mogućnosti Daruvarskih Toplica kroz izgradnju dodatnog smještaja

4.3. Značaj kontinentalnog turizma za Bjelovarsko-bilogorsku županiju

Neosporno je da je turizam važna gospodarska djelatnost za Republiku Hrvatsku. U državi je prisutna sezonalnost. Turistička ponuda se odnosi na turizam „sunca i mora“ što znači da je većina ljetne turističke sezone najizraženija u hrvatskom priobalju. Kontinentalni turizam je trenutno tranzitnog karaktera, u budućnosti bi trebalo težiti ka tome da se pretvori u stacionarni, turisti bi se, putujući prema Jadranu trebali češće zaustavljati i u destinacijama koje nude kvalitetne turističke proizvode na kontinentu. U posljednjih nekoliko godina jačala je promocija kontinentalnog turizma u Hrvatskoj, imajući to u vidu i promocija ruralnog turizma i nekih manifestacija županije. Potencijal kojeg ima županija nije zanemariv. Bjelovarsko-bilogorska županija je u razdoblju od 2008. do 2010. usvojila dva strateška dokumenta turistički master plan i dokument kojim su egzaktno identificirani ključni razvojni projekti koji bi u budućnosti trebali dinamizirati razvoj turizma i unaprijediti turističko privređivanje na

ovom prostoru.⁴⁰ U ovom dijelu rada objasniti će se pojam turizma, njegova uloga u gospodarskom razvoju Bjelovarsko-bilogorske županije, te će se na osnovu navedenih dokumenata iznijeti opis trenutnog stanja i onoga što se može očekivati u budućnosti turističkog razvoja županije.

4.3.1 Uloga turizma u gospodarskom razvoju županije

U početku je važno naglasiti da sam turizam nije grana gospodarstva, već sastavnica mnogobrojnih uslužnih djelatnosti. Osnovna gospodarska područja koja neposredno djeluju u turizmu i bez kojih se ne može govoriti o funkcioniranju turističke ponude su: ugostiteljstvo, promet, putničke agencije i trgovina.⁴¹ Na području Bjelovara i okolice ukupno je više od 150 registriranih ugostiteljskih lokala, restorana, barova i objekata brze prehrane. Objekti su uglavnom namijenjeni potrebama lokalne populacije. Kako je već spomenuto u poglavlju o smještajnoj ponudi, ukupno je 6 hotela u kojima radi određeni broj turističkih djelatnika. Ako bi se turizam u okolini Bjelovara nastavio razvijati istim ili jačim intenzitetom, to bi dovelo do porasta u broju noćenja i dolazaka, ugostiteljima bi to svakako donosilo veći profit. U dokumentu *Identifikacija ključnih projekata za implementaciju vizije turističkog razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije* navedeno je sljedeće „ ako bi se županija orijentirala prema aktivnostima podizanja svijesti i saznanja različitih interesnih skupina i/ili pojedinaca na lokalnoj razini (tzv. „community awareness building”) ne samo o značenju turizma za dodatni razvoj gospodarstva na lokalnoj i/ili regionalnoj razini, već i o oportuniteti njegovog mogućeg umrežavanja s drugim, već relativno razvijenim gospodarskim sektorima na području Bjelovarsko-bilogorske županije (poljoprivreda, prehrambena industrija, trgovina) budući gospodarski rast i razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije trebao bi rezultirati povećanjem interesa privatnog poduzetništva kako lokalnog i regionalnog, tako i nacionalnog karaktera, što bi se trebalo pozitivno odraziti i na dinamiku ostvarivanja zacrtane razvojne vizije te, iz nje

⁴⁰ Kunst, I., Razvoj turizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije: stanje, ograničenja i kako ih prevladati. <https://hrcak.srce.hr/file/135265>, str. 92

⁴¹Galičić, V., Laškarin, M., Principi i praksa turizma i hotelijerstva, https://www.ftm.uniri.hr/images/knjiznica/e-izdanja/Principi_i_praksa_turizma_i_hotelijerstva.pdf str. 41

izvedenih, konkretnih strateških ciljeva turističkog razvoja cijelog projektnog područja.“⁴² Usto, navedeno je i sljedeće „Ukoliko dođe do povećanja interesa privatnog poduzetničkog sektora za ulaganjem u turističke i/ili s turizmom povezane projekte na području Bjelovarsko-bilogorske županije, to će implicirati i identifikaciju određenog broja konkretnih razvojno-investicijskih projekata koji će svojim tržišnim i financijskim potencijalom predstavljati inicijalne generatore ne samo ubrzanog turističkog, već i ukupnog gospodarskog razvoja županije.“⁴³ Na prostoru županije djeluju turističke agencije, turistički vodiči, privatni iznajmljivači, vinarije, izletišta, te čak 6 turističkih zajednica koje zapošljavaju određeni broj turističkih djelatnika. Razvoj bi stoga osigurao znatne direktne koristi cijelom turističkom sektoru posebice smještanom i ugostiteljskom sektoru županije, te dodatni izvor prihoda različitim kategorijama stanovnika koji će se u turističku ponudu uključiti kroz direktnu prodaju svojih proizvoda i/ili usluga (pružanja niza specijaliziranih usluga noćenja, iznajmljivanje opreme, demonstracija tradicionalnih proizvodnih procesa i slično).

4.3.2 SWOT analiza

SWOT analiza predstavlja metodu pomoću koje se ocjenjuje strategija poduzeća, no u ovom slučaju strategija županije pomoću koje se radi analiza unutarnje i vanjske okoline. SWOT analiza dolazi od sastavnica prvih slova kombinacije engleskih riječi: Strengths-snage, Weaknesses-slabosti/nedostaci, Opportunities-prilike i Threats-prijetnje/opasnosti.⁴⁴ SWOT analizom se osigurava identifikacija resursnih sposobnosti i najizraženijih strateških nedostataka, tržišnih prilika i vanjskih prijetnji koje se zatim prikazuju u dokumentu. Cilj ove analize je podići konkurentsku sposobnost i poboljšati tržišno pozicioniranje Bjelovarsko-bilogorske županije kao tržišno atraktivne kontinentalne turističke destinacije.

Grafikon 2. Swot analiza turizma Bjelovarsko-bilogorske županije

⁴² Identifikacija ključnih projekata za implementaciju vizije turističkog razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije, <http://bbz.hr/images/uploads/592/kljucni-projekti.pdf> str. 3

⁴³ Ibid. str. 4

⁴⁴ Pašić, S., Swot analiza Neimar S.P. d.o.o <http://oliver.efri.hr/zavrzni/82.pdf> str. 3

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Ljepota, raznolikost i očuvanost krajolika • Termalni izvori u Daruvaru • Rastući broj (kulturnih) događanja i manifestacija • Šume bogate divljači 	<ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatna valorizacija kulturnih resursa u turističke svrhe • Nedostatak smještajnih kapaciteta • Nedovoljna promidžba lokalnih proizvođača zdrave hrane 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj zdravstveno-lječilišnog turizma • Razvijanje turizma specijalnih interesa • Raspoloživost EU strukturnih fondova • Suradnja s drugim kontinentalnim destinacijama u i izvan Republike Hrvatske 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljan interes privatnog sektora za ulaganje u turističke projekte • Odumiranje sela (de-agrarizacija) • Mali interes školovanih osoba za rad u turizmu

Izvor: Vlastita obrada autorice prema podacima iz dokumenta Turistički master plan Bjelovarsko-bilogorske županije (23.02.2020.)

Na osnovu gore prikazane analize može se primijetiti da županija ima velik broj snaga i prilika, one se uglavnom odnose na kvalitetu i raznolikost prirodne resursne osnove koja predstavlja vrlo dobar potencijal za razvoj različitih turističkih iskustava i doživljaja namijenjenih osobito tržištu specifičnih interesa tijekom cijele godine, kao i visok stupanj ekološke očuvanosti, tu su i mogućnosti za ubrzani razvoj zdravstveno-lječilišnog turizma u području Daruvara baziranog na bogatim termalnim izvorima (Daruvarske Toplice) i dugogodišnjoj tradiciji tamošnje Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju, te mogućnost proizvodnje zdrave hrane.⁴⁵ To su snage i mogućnosti koje treba kapitalizirati kako bi se turizam i dalje nastavio razvijati. Iznese su i prijetnje i slabosti koje mogu polučiti negativan učinak te ih je potrebno minimizirati u razdoblju koje dolazi. Kada se govori o prijetnjama i slabostima županije posebno je važno staviti naglasak na unaprjeđenje kapitalne infrastrukture (prometna povezanost, sustav vodoopskrba i kanalizacije) i razvoja potrebne turističke supra-strukture (veći broj manjih tematiziranih smještajnih kapaciteta, izvan-smještajna ponuda), tržištu treba ponuditi nove, inovativno pakirane turističke proizvode, a kvalitetu usluge podići na višu razinu.

4.3.3 Mogućnosti budućeg razvoja turizma

⁴⁵Turistički master plan Bjelovarsko-bilogorske županije <http://bbz.hr/images/uploads/571/masterplan-tzbbz.pdf>, Str. 82

Daljnji razvoj turizma u budućnosti treba temeljiti na tradicionalnim vrijednostima i identitetu bjelovarskog kraja. U obzir treba uzeti i to da su prirodni i kulturni resursi ograničeni, te voditi računa o posljedicama razvoja i zadovoljavanju potreba sadašnjih generacija i društvenoj pravednosti. U dokumentu strategija razvoja grada Bjelovara 2016.-2020., jasno je objašnjeno da se Bjelovar u razvoju svoje turističke ponude mora osloniti na programe i sadržaje u bližoj i široj okolici, tako da osmisli zanimljive višednevne paket aranžmane.⁴⁶ U budućnosti bi se težilo kreiranju određenog broja sadržajno i tematski zaokruženih regija-turističkih klastera (Bjelovarsko-bilogorskog, Čazmansko-moslavačkog, Daruvarsko papučkog) s međusobno diferenciranim ponudama turističkih iskustava i/ili doživljaja. Prioritetno je stvoriti diferencirani turistički lanac vrijednost čime bi se podigla opća razina destinacijske konkurentnosti. Cilj je privući manje skupine domaćih, a uspostavom brze pruge i brze ceste Bjelovar i njegova okolica bit će još primamljiviji i stranim turistima iz zemalja u okruženju. Orijentacija u budućem razvoju turizma je razvoj specifičnih oblika turizma (turizma posebnih interesa), konkretno, kulturnog turizma, turizma manifestacija (urbani turizam), ciklo turizma, lovnog i ribolovnog turizma, pješačkog i konjičkog turizma, turističkih ruta mitoloških bića Bilogore i eno-gastro turizam vođen kvalitetom i ekološkim, domaćim uzgojem.⁴⁷ Najveći broj turista dolazi s domaćeg tržišta, najviše je onih koji dolaze iz Zagreba i okolnih županija. Radi se o iskusnim turistima, više platežne moći, s izraženim hobijima i višim kulturnim kapitalom. Turiste privlači prostran, čist, nezagađen i relativno rijetko naseljen prostor, kvaliteta i različitost prirodne resursne osnove i atrakcija, mogućnost odmora i rekreacije u očuvanom prirodnom ambijentu i ugodnoj opuštajućoj atmosferi.

U turizmu je veoma važno planiranje unaprijed. Turizam je u svojoj biti vrlo složena djelatnost i logično je da će samo planiranje biti vrlo kompleksno posebice za županiju koja se nalazi u inicijalnoj fazi razvoja. Pod planiranjem u turizmu smatra se planiranje turističkih resursa, razvoja, turističke potražnje i njezine potrošnje, planiranje organizacijske strukture.⁴⁸ Pojam planiranje je vezan uz utvrđivanje vizije i ali i misije. Vizija je ustvari slika ili predodžba koja je poželjna za budućnost, to je ono čemu destinacija teži i u čemu vidi prilike za svoj daljnji

⁴⁶ Strategija razvoja grada bjelovara 2016.-2020. <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2017/10/strategija-razvoja-grada-bjelovara-2016-2020.pdf> str. 30

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Birkić, D. Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, [https://www.bib.irb.hr/934476/download/934476.Birki D. Odrivi turistički razvoj priobalne destinacije Doktorski rad.pdf](https://www.bib.irb.hr/934476/download/934476.Birki%20D.%20Odrivi%20turistiki%20razvoj%20priobalne%20destinacije%20Doktorski%20rad.pdf) str. 40

razvoj. Dobro osmišljena vizija stvara tenziju između postojećeg stanja i poželjnog stanja u budućnosti na način da je projekcija budućnosti izazovna, ali i ostvariva.⁴⁹

Vizija turističkog razvitka Bjelovarsko-bilogorske županije mora odgovoriti na tri osnovna pitanja:

- što – Kakav turizam želimo razvijati? Što su naša temeljna uvjerenja? Kakve vrijednosti želimo komunicirati turističkim razvojem?
- gdje – Na koja ćemo se geografska tržišta usredotočiti? Koje ćemo tržišne segmente ciljati?
- kako – Kako ćemo se razlikovati od drugih konkurentskih destinacija? Koje ćemo kompetencije posebno isticati? Kako ćemo udovoljavati potrebama naših gostiju?

S druge strane, misija turističkog razvitka Bjelovarsko-bilogorske županije predstavlja srž operativne filozofije razvitka turizma na tom području. Misija obuhvaća procjenu dostignutog razvoja destinacije u vezi s korištenjem resursima, konkurentnošću, kvalitetom ponude i sl.⁵⁰ Vizija uglavnom odgovara na pitanje kako? a misija – zašto?.

Misija⁵¹ budućeg turističkog razvoja na području Bjelovarsko-bilogorske županije, trebala bi sadržavati jasne i nedvosmislene odgovore na najmanje sljedeće četiri grupe pitanja:

- Svrhu ili razlog djelovanja: Zašto želimo razvijati turizam?
- Ključne vrijednosti: Koje vrijednosti želimo da naše područje prikazuje? U što vjerujemo? Koja su naša moralna načela?
- Strateške odrednice tržišnog pozicioniranja: Kakva bi trebala biti naša pozicija na globalnom tržištu i prema izravnim konkurentima? Koje su naše konkurentne prednosti? Gdje ćemo biti u budućnosti ako postignemo naše ciljeve?

⁴⁹ Turistički master plan Bjelovarsko-bilogorske županije <http://bbz.hr/images/uploads/571/masterplan-tzbbz.pdf> str. 84

⁵⁰ Bartoluci, M., Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva : turistička politika, razvoj i poduzetništvo u turizmu, Zagreb, Školska knjiga, 2013. godine, str. 170

⁵¹ Turistički master plan Bjelovarsko-bilogorske županije <http://bbz.hr/images/uploads/571/masterplan-tzbbz.pdf> str. 84

- Standardi ponašanja koji će poduprijeti odgovarajuće kompetencije i sustav vrijednosti: Kako radimo? Koje su naše sposobnosti? Kako se ponašamo? Kako uslužujemo naše goste?

Ponovnim osvrtom na dosadašnje stanje, viziju i misiju a potom i na rezultate SWOT analize te stupanj razvoja turizma, moguće je odrediti četiri strateška cilja budućeg turističkog razvitka projektnog područja:⁵²

1. Stvaranje poticajnog socijalnog okruženja koje će podržavati turistički razvoj na cijelom prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije,
2. Uspostava turističke infra i suprastrukture ,
3. Diverzifikacija turističkih proizvoda/atrakcija,
4. Uspostava tržišne prepoznatljivosti i poželjnosti.

Od iznimne je važnosti za županiju odrediti dugoročne smjernice kojima će se voditi u procesu turističkog razvoja a to su:⁵³

- zaštita okoliša,
- isticanje komparativnih prednosti ovog prostora,
- zauzimanje za turistički razvoj prilagođen tržišnim trendovima,
- zauzimanje za stvaranje društvene klime koji podržava razvoj turizma.

Kako bi u budućnosti sam proces razvoja turizma išao u dobrom smjeru važno je uložiti napore u turistički marketing i promociju, edukaciju kadrova, poštivati zakone i propise, isto tako nužno je da u taj proces budu uključeni različiti sudionici turističkog sektora, tu se pritom misli na javni i privatni sektor Bjelovarsko bilogorske županije: turističke zajednice turističkih klastera koje bi trebale razvijati svijest o potrebi suradnje i uključivanja različitih subjekata privatnog i javnog sektora na uspostavi cjelovitog turističkog lanca vrijednosti na razini destinacije, različite interesne grupe i pojedince koji su, posredno ili neposredno uključeni u turistički razvoj, predstavnike lokalne samouprave i dr. dakle, odgovornost za cjelokupan

⁵² Ibid. str. 88

⁵³ Turistički master plan Bjelovarsko-bilogorske županije <http://bbz.hr/images/uploads/571/masterplan-tzbbz.pdf> , str. 85

razvoj ne snosi samo turistička zajednica i županijsko poglavarstvo nego sve jedinice lokalne uprave/samouprave te sadašnji i potencijalni poduzetnici koji moraju prepoznati razvojne mogućnosti turističkog razvoja. Naposljetku treba istaknuti održivi razvoj, odnosno uvažavanje ne samo ekonomskih, već i socijalnih i okolišnih kriterija kako se pri tom ne bi ugrozila mogućnost budućih generacija odnosno zadovoljenje njihovih potreba.

5. ZAKLJUČAK

Turizam za Republiku Hrvatsku već dugi niz godina predstavlja izuzetno važnu gospodarsku djelatnost i jedan je od neupitnih prioriteta gospodarskog razvoja. U posljednjih nekoliko godina jačala je promocija kontinentalnog turizma u Hrvatskoj, imajući to u vidu, rasla je i promocija ruralnog turizma te nekih manifestacija županije. Bjelovarsko-bilogorska županija je smještena na sjeverozapadu Republike Hrvatske te je podijeljena na pet gradova. Županija ima potencijala za razvoj turizma jer raspolaže raznovrsnom turističkom atrakcijskom osnovom i brojnim prirodnim resursima, ali je on još uvijek nedovoljno iskorišten.

Najveći potencijal županija vidi u većim gradovima županije, gradu Bjelovaru i Daruvaru koji ima dugu turističku tradiciju zahvaljujući termalnim izvorima. Grad Bjelovar posljednjih godina bilježi izniman rast turističkog prometa. Ovisno o željama posjetitelja na bjelovarskom prostoru moguće se baviti jahanjem, lovom, ribolovom, biciklizmom, planinarenjem, promatranjem ptica, motocrossom ili letenjem zmajem u visine. Grad je razvio niz zanimljivih i kvalitetnih priredbi, koje se mogu uključiti u turističku ponudu, uz uvjet da se vodi računa o popratnim sadržajima. Bjelovarski odjeci kazališta, poznatiji kao BOK fest, kazališni je festival koji traje dva tjedna, u ta se dva tjedna prikazuju najpopularnije kazališne predstave u Hrvatskoj uz gostovanje uvijek zanimljivih umjetnika i iz drugih zemalja. Najpoznatija i najveća turistička, kulturno-zabavna manifestacija središnje Hrvatske je Terezijana, koja se svake

godine održava drugi vikend u mjesecu lipnju. Čine je sportska natjecanja u biciklizmu i streličarstvu, razni koncerti i scenski prikaz dolaska carice u Bjelovar. Postala je prepoznatljiva upravo po uključenosti lokalnih udruga i pojedinaca te je postala jednim od simbola grada.

Na širem prostoru Bjelovara postoji bogata povijest sajmovanja poljoprivrednim proizvodima i razvijena poljoprivredna proizvodnja, Bjelovarski sajam je osnovan 1995. Sajem ima i međunarodni karakter pa je to mjesto na kojemu se svake godine okupljaju različiti domaći i strani izlagači i posjetitelji iz cijele Hrvatske. Grad je poznat i pod nazivom „grad sira“, stoga ne treba zanemariti i manje gradove i sela u okolici u kojima se turistima nudi pregršt domaćih proizvoda, zabavnih sadržaja i mogućnosti. Bjelovar i njegova okolica se smatraju vodećim poljoprivrednim i stočarskim krajem u Hrvatskoj, i zato ne čudi činjenica da ruralni prostor Bjelovarsko-bilogorske županije u proteklom desetljeću kontinuirano bilježi porast broja dolazaka i noćenja turista. Područje je bogato obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, izletištima, vinarijama ponajprije zahvaljujući geo-prirodnom položaju koji je najviše zaslužan za takav oblik djelatnosti. Osim prirodnih ljepota tu su i gostoljubivi ljudi, običaji, bogata tradicijska gastronomija, priče iz prošlosti.

U gradu Daruvaru se osim toplica, za turističke i izletničke svrhe koriste povijesna jezgra Daruvara i Dvorac Janković, kompleks vile Arcadia, uredni parkovi, biciklističke staze, planinarske staze i dr. Budući koncept turističkog razvoja, osim na prirodnim bogatstvima treba bazirati i na sve većem broju raznovrsnih aktivnosti i doživljaja koje bi se odvijale tijekom cijele godine, a namijenjenih različitim ciljnim skupinama i tržišnim nišama. Resursno-atraktivna osnova cijelog prostora Bjelovarsko-bilogorske županije ima relativno slična obilježja, u budućnosti će se nastojati na tome da sama turistička ponuda i identitet definiranih turističkih klastera što je moguće više diferencira, tako da se na kraju istaknu samo tržišno najinteresantniji turistički proizvodi. Uz to, turizam je društvena pojava pa je osim kvalitetne turističke ponude turistima potrebno pružiti ugodan boravak, osjećaj sigurnosti, gostoljubivost, vrijednost za novac. Dakle, svi elementi turističke moraju biti posloženi na adekvatan način. Prednosti treba istaknuti i objektivno sagledati a nedostatke treba pažljivo i sustavno uklanjati u cilju podizanja konkurentne sposobnosti i boljeg tržišnog pozicioniranja Bjelovarsko – bilogorske županije kao tržišno atraktivne kontinentalne turističke destinacije.

POPIS LITERATURE

Knjige

- Ban, I., Borković-Vrtiprah, V., (1997), *Položaj Hrvatske na europskom turističkom tržištu*, Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu Dubrovnik, Sveučilište u Splitu, Hrvatska
- Bartoluci, M., (2013.) *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva: turistička politika, razvoj i poduzetništvo u turizmu*, Zagreb, Školska knjiga
- Birkić, D., (2016.), *Održivi turistički razvoj priobalne destinacije*, Sveučilište u rijeci fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija
- Bjelovarsko-bilogorska županija, (2007), *Izješće o stanju okoliša Bjelovarsko-bilogorske županije*, Bjelovar
- Bjelovarsko-bilogorska županija, (2015) *Strateška studija o utjecaju na okoliš prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije*, Dvdkut ecro d.o.o
- Bjelovarsko-bilogorska županija i turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, *Turistički master plan Bjelovarsko bilogorske županije*, (2009.), Zagreb
- Bjelovarsko-bilogorska županija i turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske, (2010.), *Identifikacija ključnih projekata za implementaciju vizije turističkog razvoja Bjelovarsko bilogorske županije*, Zagreb
- Bjelovarsko-bilogorska županija, (2015.), *Slika zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije*, Bjelovar

- Bjelovarsko-bilogorska županija, (2018.), *Procjena rizika od velikih nesreća na području Grada Bjelovara*, Bjelovar
- Galičić, V., Laškarin, M., (2016.), *Principi i praksa turizma i hotelijerstva, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu*, Opatija
- Grad Bjelovar, (2016.), *Strategija razvoja grada Bjelovara nacrt za javnu raspravu*, Bjelovar
- Grad grubišno polje, *Strateški razvojni program Grada Grubišnog Polja 2015. – 2020.*, Grubišno polje
- Halauš, M., (2016), *Ruralno turistički potencijali izletišta „na malenom brijegu“*, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci
- Klarić, Z., Kunst I.,(2014.), *Akcijski plan uspostave cjelovitog sustava pješačkih, biciklističkih i jahačkih ruta na području Bjelovarsko-bilogorske županije*, Zagreb
- Kos, G., Klarić, Z., Feletar, P., (2014.), *Model vođenja cikloturističkih ruta na primjeru Bjelovarsko-bilogorske županije*, Podravina, Volumen 13, broj 26, Str. 76 – 98, Koprivnica
- Korušec A., (2017.), *Strategija razvoja grada Bjelovara 2016.-2020.*, Bjelovar
- Kunst, I., (2012.) *Razvoj turizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije: stanje, ograničenja i kako ih prevladati*, Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, sv. 6(2012), Zagreb
- Lončar N., Žganjer K., *Prirodnogeografske značajke Bjelovarsko-bilogorske županije u funkciji razvoja turizma*, Podravina Volumen 16, broj 31, 2017., Koprivnica
- Slukan Altić, M., (2008) *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*, Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, Bjelovarsko-bilogorska županija
- Statistički podaci Turističke zajednice Bilogora-Bjelovar, turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije, turističke zajednice Daruvar-Papuk, turističke zajednice Grada Grubišno Polje, Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području bjelovarsko-bilogorske županije.

Časopisi

- Vincenc, G. „*Turizam i šumarstvo mogu i moraju skupa*“, Hrvatske šume, Zagreb, 2017., Br. 247/248, god. XXI. Str. 34-36, 1999. Hrvatske Šume, broj 247/248, srpanj/kolovoz 2017

Internet izvori

- Bjelovarsko-bilogorska županija,
<http://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija/detaljnije/povijest>,
[dostupno 23.2.2020.]
- Državni zavod za statistiku,
<https://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/results.asp?pString=Poljoprivreda&pSearchString=%Poljoprivreda%>, [dostupno 11.3.2020.]
- Hrvatska gospodarska komora,
<https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-bjelovar/gospodarstvo-bjelovarsko-bilogorske-zupanije>, [dostupno 12.3.2020.]
- Lovački savez Bjelovarsko–bilogorske županije
https://www.lsbbz.hr/?page_id=21, [dostupno 21.02.2020.]
- Ministarstvo kulture,
https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf,
[dostupno 02.03.2020.]
- Županijski zavod za prostorno uređenje, Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije, <http://bbz.hr/images/uploads/534/zemljopisna-obiljezja.pdf> [dostupno 02.1.2020.]

POPIS TABLICA

Tablica 1. Usporedba broja stanovnika 2011 g. u odnosu na 2001	7
Tablica 2. Turistički promet 2017. u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.....	20
Tablica 3. Turistički promet 2018./ 2019. g u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.....	21
Tablica 4. Ukupni dolasci, noćenja i ukupan broj turista u smještajnim objektima u 2016.	22
Tablica 5. Ukupni dolasci, noćenja i ukupan broj turista u smještajnim objektima u 2018.	22

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Grb grada Bjelovara (lijevo) i grb Bjelovarsko-bilogorske županije (desno)	4
Slika 2. Trg Eugena Kvaternika.....	16
Slika 3. Bjelovarska katedrala.....	17

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Dolasci turista u periodu od 1994. do 2019.....	19
Grafikon 2. Swot analiza turizma Bjelovarsko-bilogorske županije	25